

О. М. Гармашдоктор філософії, старший викладач кафедри іноземних мов
Донбаського державного педагогічного університету

МЕТОД «НАВЧАЛЬНИХ СТАНЦІЙ» ЯК ОДИН ІЗ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто проблему використання методу «навчальних станцій» як одного з ефективних методів реалізації особистісно орієнтованої іншомовної підготовки здобувачів немовних спеціальностей. Попри те, що високий рівень володіння іноземними мовами відкриває перед фахівцями широкі професійні можливості, практичний досвід роботи зі студентами немовних спеціальностей показав їх низьку вмотивованість у вивченні іноземної мови, нерозуміння її значущості у подальшій кар'єрі. Зазначено, що актуальності набуває питання переходу у вивченні іноземної мови від традиційної площини, де головним є викладач і заплановані ним форми, методи, прийоми, режими роботи, до особистісно орієнтованої парадигми, в якій студент самостійно будує свою індивідуальну освітню траєкторію.

Автором підкреслено, що окремі елементи методу «навчальних станцій» були розроблені та апробовані в західних методиках у ХХ ст. Зазначено, що сучасна технологія методу «навчальних станцій» стала відомою завдяки фахівцям Гете-Інституту. Доведено, що метод «навчальних станцій» є ефективним під час автономного вивчення студентами немовних спеціальностей окремих тем або частин тем; має позитивний вплив як під час тренування лексико-граматичних навичок, так і у процесі розвитку мовленнєвих умінь; дозволяє викладачеві організувати заняття індивідуалізовано та диференційовано; сприяє відповідальності й самостійності студента; розвиває у студентів здатність навчатись у власному темпі, використовуючи різні стратегії та тактики навчання; сприяє соціальній і комунікативній активності студентів.

У статті детально розглянуто етапи підготовки, реалізації та подальшої рефлексії здобувачів у процесі вивчення іноземної мови за методом «навчальних станцій». Розкрито сутність різних видів навчальних станцій: стандартних, незмінних, паралельних, буферних, контрольних, сервісних, за вибором, обов'язкових, подвійних. Визначено переваги і недоліки застосування методу «навчальних станцій» під час організації практичних занять з вивчення іноземної мови для здобувачів немовних спеціальностей.

Ключові слова: студенти немовних спеціальностей, метод «навчальних станцій», індивідуалізація освіти, іноземна мова, індивідуальна освітня траєкторія.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях ХХІ ст. володіння однією або декількома іноземними мовами є важливою умовою професійного становлення й особистісного розвитку фахівців різних галузей знань. Високий рівень сформованості іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності відкриває перед професіоналом широкі можливості для спілкування з іноземними діловими партнерами, налагодження міцних зв'язків між підприємствами, дослідження та експериментального впровадження спільних наукових проєктів, вивчення закордонного досвіду з окремих професійних питань і пошуку можливостей щодо адаптації його у вітчизняне виробництво тощо. Однак практичний досвід роботи зі здобувачами немовних спеціальностей під час викладання англійської мови для спеціальних цілей (English for special purposes) показав низький рівень вмотивованості у вивченні іноземної

мови й абсолютне нерозуміння її практичної значущості у просуванні кар'єрними сходинками.

У цьому аспекті актуальності набуває перехід у вивченні іноземної мови від традиційної площини, де є викладач і заплановані ним форми, методи, прийоми, режими роботи з аудиторією, до особистісно орієнтованої, в якій студент виступає активним свідомим учасником освітнього процесу та навчається за власно сконструйованою індивідуальною освітньою траєкторією. Беззаперечно, сучасна особистісно орієнтована (студенто-центрована) парадигма навчання вимагає від викладача пошуку нових методів роботи, і метод «навчальних станцій» є одним із них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і методологічних аспектів методу «навчальних станцій» приділяли увагу зарубіжні дидакти: А. Крюгер [1], Л. Хільмер, М. Траутман, І. Хегеле, а також вітчизняні вчені:

Л. Близнюк [4], С. Дворянчикова [3], Ю. Кажан [5], О. Марунько [6], В. Трофімчук [2] та інші. Концепція використання методу «навчальних станцій» була розроблена зарубіжними методистами з метою індивідуалізації навчання учнів, проте застосування її під час організації практичних занять здобувачів немовних спеціальностей залишилося поза увагою дослідників, чим і зумовлена актуальність обраної теми.

Мета статті – вивчити можливості використання методу «навчальних станцій» у процесі формування іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетентності здобувачів немовних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Новий для вітчизняної дидактики загалом і методики викладання англійської мови як складника дидактики зокрема метод «навчальних станцій» (*das Stationelernen*) був широко відомий у наукових доробках та експериментальних дослідженнях західних дидактів. На початку ХХ ст. прототип сучасного методу «навчальних станцій» практикувала Хелена Паркхерст, авторка методики «Дальтон-план», ідеї якої полягали в тому, що особистісний досвід навчання – це кращий вчитель для учнів. У 50-х рр. ХХ ст. метод «кругового навчання» було використано Адамсоном і Морганом на уроці фізичного виховання під час відпрацювання елементів різних видів спорту. Із 1980-х рр. метод «навчальних станцій» було введено в понятійний апарат методики викладання іноземних мов фахівцями Гете-Інституту [1].

Здійснюючи аналіз наукових праць із зазначеної теми [2, с. 207–213; 3, с. 14–17; 4, с. 305–308], ми можемо дійти висновків, що, по-перше, «метод навчальних станцій» є ефективним, коли мова йде про автономне опанування студентами нефілологічних спеціальностей нових тем за частинами або під час проведення занять на закріплення навчального матеріалу, контроль засвоєння нових знань, умінь тощо; по-друге, сфера використання цього методу є досить широкою: від тренування лексико-граматичних навичок до вдосконалення мовленнєвих умінь у говорінні, аудіюванні, письмі, читанні; по-третє, «метод навчальних станцій» дає викладачу можливість підійти індивідуалізовано та диференційовано до організації практичного заняття, оскільки через низький рівень мотивації і негативний попередній навчальний досвід студенти нефілологічних спеціальностей виявляють необґрунтовано занижену самооцінку під час вивчення іноземних мов, що виявляється у відсутності пізнавального інтересу до навчальної дисципліни, миттєвому забуванні щойно вивченого матеріалу, комунікативному бар'єрі.

Зупинимось на розгляді етапів організації практичного заняття з іноземної мови для студентів нефілологічних спеціальностей за допомогою

методу «навчальних станцій». Спираючись на ідеї, описані в дослідженнях [2, с. 207–213; 5, с. 93–97], вважаємо, що під час проведення практичного заняття за методом «навчальних станцій» слід здійснити підготовку трьох етапів: планування, реалізації та рефлексії. Опишемо більш детально кожен етап.

Етап планування [5, с. 94] передбачає відбір теми практичного заняття з іноземної мови, формулювання цілей та завдань, визначення кількості навчальних станцій, що залежить від логіки проведення самого уроку та можливостей аудиторії, де буде проведено заняття. Навчальні станції – це зазвичай окремі столи в аудиторії, на яких розставлені номери станцій, їх назви. Існують такі можливості організації уроку за допомогою методу «навчальних станцій». Якщо аудиторний фонд дозволяє, то бажано, щоб студенти могли переходити від станції до станції й виконувати завдання безпосередньо на них. У такому разі необхідно, щоб кожна станція містила весь необхідний роздатковий матеріал та технічне устаткування для виконання завдань. В іншому ж разі деякі навчальні станції можна організувати на місцях студентів, на столі вчителя, на підвіконні або ж поза межами аудиторії, якщо, наприклад, необхідно провести інтерв'ю.

У процесі організації роботи на навчальних станціях викладачу слід врахувати можливість індивідуального виконання студентами завдань або розподіл їх на мікрогрупи. Під час індивідуального проходження навчальних станцій кожен здобувач отримує маршрутний лист, відповідно до якого він самостійно визначає послідовність проходження станцій, темп своєї роботи і домовляється з іншими студентами, якщо завдання передбачає колективну роботу (наприклад, під час складання діалогу-розпиту за певною темою). Мікрогрупа також отримує маршрутний лист із визначеним часом на виконання завдань. У мікрогрупу добираються студенти з різним рівнем володіння іноземною мовою. Під час такої форми роботи результат залежить від спільної злагодженої праці всіх учасників мікрогрупи та не корелюється жодним чином із параметром когнітивних здібностей його учасників.

Етап реалізації відбувається на практичному занятті та передбачає проходження здобувачами навчальних станцій відповідно до визначеного ними маршруту та запланованих викладачем часових меж. Викладач лише повідомляє інформацію про відведений загальний час, здобувачі ж самостійно його розподіляють між станціями. Також, як зазначає Ю. Кажан [5, с. 94], під час проходження станцій варто враховувати, ще деякі з них повинні бути обов'язковими для проходження, а деякі – факультативними й можуть залежати від пізнавальних інтересів самих здобувачів.

Окрім того, на думку автора, на маршруті варто передбачити станції релаксації, де студенти за нескладне до виконання завдання можуть отримати певний бонус й не обов'язково, що це буде додатковий бал, можливо – подарунок.

У контексті нашого дослідження важливою стає ідея В. Трофімчук [2, с. 211–212], що іноземна мова є засобом вербальної репрезентації думок. Викладачеві необхідно передбачити станцію, на якій студенти мали б змогу тренувати комунікативні вміння та навички. Це завдання вони можуть виконувати як індивідуально, так і з однокласником/однокласниками, викладачем. Викладач, залежно від режиму роботи, може виступати пасивним слухачем або активним співрозмовником. Як зазначає авторка: «Саме на цій станції викладач має можливість попрацювати індивідуально зі студентом або малою групою, виявити мовний рівень цих студентів, проаналізувати їхні помилки, провести корекцію помилок; на цій станції викладач сам виставляє у маршрутну карту бали, отримані студентами під час співбесіди» [2, с. 211].

Останній етап – **етап рефлексії** [5, с. 94–95]. Якщо дозволяє час, його проводять одразу після етапу реалізації, якщо часу не вистачає, то на наступному практичному занятті. На цьому етапі підбиваються підсумки, студенти проводять самоконтроль, самооцінювання або взаємоконтроль своєї діяльності. Викладач здійснює корегувальну роль, вказує на типові мовні, мовленнєві помилки, помилки у виборі стратегій і тактик самонавчання тощо.

У науковому дискурсі виокремлюють види навчальних станцій за критерієм мети навчання та способом їхньої організації. Зважаючи на це, на думку Л. Близнюк [4, с. 306], існують стандартні, незмінні, паралельні, буферні, контрольні та сервісні пункти, за вибором обов'язкові, подвійні станції. Детально розкриємо їх сутність.

Відповідно до дослідження автора *стандартні станції* забезпечують навчальну автономність студентів. На таких станціях майбутні фахівці вивчають новий матеріал, якщо він є невеликим за обсягом та зрозумілий у межах їхньої теоретичної мовної підготовки. Завдання повинні бути добре структурованими, мати вступ, стислі зауваження, чітко поставлену мету. *Незмінні станції* використовуються з метою створення комфортних умов для опрацювання заздалегідь підготовленого робочого матеріалу на своєму місці й уникнення натовпу на станціях. За умови дефіциту простору вони можуть бути побудовані на столі викладача, підвіконні. Дошка, карта також є незмінними станціями. Важливими в організації таких станцій є ергономіка й доступність навчального простору для студентів. *Зовнішні станції* виступають чинником набуття практичного мов-

леннєвого досвіду. Вони можуть бути представлені в різних форматах й розміщуватися, наприклад, у коридорі, бібліотеці тощо. *Паралельні станції* слугують тренувальним майданчиком для студентів, оскільки їм потрібно досягти однієї й тієї ж мети, виконуючи різні за змістом або різні за формами активності завдання. Навчальний матеріал на подібних станціях може багаторазово пропонуватися без варіацій.

З метою уникнення скупчення студентів на навчальних станціях, особливо під час колової роботи з послідовними станціями, на майданчику створюються так звані *буферні станції*, де студенти можуть знайти копії матеріалів для опрацювання. Із метою перевірки рівня розуміння студентами матеріалу й накопичення знань, необхідних для самостійної роботи на інших станціях, будуються *контрольні та сервісні пункти*. Оскільки робота на навчальних станціях є процесом індивідуалізованим і диференційованим, важливим стає питання організації так званих *обов'язкових та варіативних (на вибір) навчальних станцій*. На перших здобувачі набувають компетентностей, що є обов'язковими, необхідними для всіх, інші ж станції слугують для задоволення пізнавальних інтересів окремих студентів [4, с. 306].

Розглянемо переваги та недоліки застосування методу «навчальних станцій» під час організації практичних занять з вивчення іноземної мови для здобувачів немовних спеціальностей.

Так, на думку Ю. Кажан [5, с. 95], до переваг методу належать такі характеристики: орієнтація на різні типи здобувачів, можливість врахування відмінностей між ними за темпом навчання та рівнем успішності, використання різних засобів унаочнення, сприяння формуванню навчальної автономії здобувачів, можливість працювати в різних приміщеннях, можливість організувати різні форми роботи; роль вчителя передбачає модераторську та консультативну. Попри ефективність цього методу, авторка також виокремлює й недоліки: метод можна застосувати під час вивчення лише окремих тем навчальної програми, необхідне проведення ґрунтовної методичної рефлексії, ефективність методу не досить апробована сьогодні у вітчизняній освітній системі.

Цікавою є думка О. Марунько [6, с. 202], яка вважає, що здобувачі звикли до запрограмованих учителем методів, форм, прийомів, режимів навчання. Під час участі у роботах навчальних станцій від них вимагається відшукати найбільш ефективні стратегії та тактики для вирішення певних освітніх і комунікативних проблем. Окрім того, вони також повинні вчитися використовувати ті стратегії й тактики, які пропонують однокласники, що через відсутність гнучкості, низького рівня сформованості емоційного інтелекту може ускладнити роботу.

Висновки і пропозиції. Таким чином, метод «навчальних станцій» є індивідуалізованим методом освіти, який передбачає свідоме й відповідальне ставлення здобувачів до формування власної індивідуальної, а потім і професійної освітньої траєкторії. Завдяки цьому методу здобувачі немовних спеціальностей можуть опанувати окремі частини тем іноземної мови у власному темпі, з застосуванням ефективних для себе стратегій і тактик навчання. Завдяки тому, що на багатьох видах станцій є відповіді, здобувач одразу може здійснити самоконтроль та самокоректування своєї освітньої діяльності. Вважаємо важливим зазначити й те, що навчання на станціях стимулює студентів нефілологічних спеціальностей до соціальної та комунікативної активності, розвиває вміння працювати в команді, їхній емоційний інтелект і готовність до безперервного навчання, професійного розвитку в майбутньому. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі вважаємо розробку технології практичного заняття з англійської мови для спеціальних цілей із використанням методу «навчальних станцій» для здобувачів нефілологічних спеціальностей.

Список використаної літератури:

1. Krüger A. Das Stationenlernen als variante eines handlungsorientierten (fremdsprachen-) Unterrichts. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/viewFile/3334/3258> (дата звернення: 20.12.2021 р.).
2. Трофімчук В. Застосування методу навчальних станцій у викладанні іноземної мови у ВНЗ. *Сучасні проблеми германського та романського мовознавства* : матеріали 2-ї міжнар. наук.-практ. конф., м. Рівне, 24 лютого 2017 р. Рівне, 2017. С. 207–213.
3. Дворянчикова С. Модель station rotation: переваги й виклики у практиці викладання української як іноземної. *Доуніверситетська підготовка: інновації, виклики, перспективи* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Київ, 26–28 травня 2021 р. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. С. 14–17.
4. Близнюк Л. Навчальні станції як засіб розвитку самостійної роботи на заняттях із іноземної мови. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 8. С. 305–308.
5. Кажан Ю. Метод навчальних станцій як один із ефективних методів інтерактивного навчання німецької мови студентів – майбутніх учителів. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 1 (73). С. 93–97.
6. Маруцько О. Використання методу навчання по станціях на заняттях із німецької мови. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2013. Вип. 33. С. 201–203.

Harmash O. The “Station Teaching” method as one of the most effective methods of implementing personality oriented foreign language training of non-linguistic specialties students: theoretical aspect

The article deals with the problem of using the “Station Teaching” method as one of the most effective methods of implementing personality oriented foreign language training of non-linguistic specialties students. It is noted despite the fact that perfect skills in foreign language open up wide professional opportunities for specialists, practical experience of teaching non-linguistic specialties students has shown their low motivation in learning a foreign language and lack of understanding of its significance in their future career. It is noted that transition from traditional education, where the main role has teacher and he planes forms, methods, techniques, models of study, to personality oriented paradigm, in which the student independently builds his individual educational trajectory, becomes relevant.

It is emphasized certain elements of the “Station Teaching” method were developed and tested in Western didactic in the XX century. It is noted the modern technology of the “Station Teaching” method has become known thanks to the specialists of the Goethe-Institute. It is proved the “Station Teaching” method is effective by non-linguistic specialties students’ self-study of some topics or parts of topics. It has a positive impact both during the training of lexical and grammatical skills and in the process of developing speech skills. It allows the teacher to organize classes individualized and differentiated. It promotes students to be responsible and independent and to be social and communicative active.

It is detail discussed the stages of preparation, implementation and further reflection of non-linguistic specialties students in the process of learning foreign language using the “Station Teaching” method. The essence of various types of Station Teaching is revealed: standard, immutable, parallel, buffer, control, service, optional, mandatory, and double. The advantages and disadvantages of using the “Station Teaching” method in the organization of practical classes during the teaching foreign language for non-linguistic specialties students are determined.

Key words: *the non-linguistic specialties students, the “Station Teaching” method, individualization of learning, foreign language, individual educational trajectory.*